

Центр філологічних досліджень

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
РОЗВИТКУ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК
У ХХІ СТ.»**

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

16-17 травня 2014 р.

Одеса

**Південноукраїнська організація
«Центр філологічних досліджень»**

**Міжнародна науково-практична
конференція**

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ
ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК У ХХІ СТ.»**

16-17 травня 2014 р.

**Одеса
2014**

ББК 81я43
УДК 81(063)
А 43

А 43 «Актуальні питання розвитку філологічних наук у ХХІ ст.»: Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 16-17 травня 2014 року. – Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2014. – 124 с.

Подані на конференцію матеріали видаються в авторській редакції.

Рекомендовано до друку рішенням Правління ГО «Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень» від 20 травня 2014 р. (протокол № 25).

ББК 81я43
УДК 81(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Нечаюк Л. Г.

РЕТРОСПЕКТИВА ХУДОЖНЬОГО ЗОБРАЖЕННЯ
КОЗАКА-ЛИЦАРЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ
(НА ПРИКЛАДІ ТЕТРАЛОГІЇ В. МАЛИКА «ТАЄМНИЙ ПОСОЛ») 6

Усова А. Ю.

ЕСТЕТИЧНІ ДОМІНАТИ ПОСТРАДЯНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ
В П'ЄСІ В. ШЕВЧУКА «КІНЕЦЬ ВІКУ (ВОДА ЖИТТЯ)» 10

Яцьків М. Ю.

КОМПАРАТИВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ У ТВОРЧОСТІ
ЗАКАРПАТОУКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА
ДМИТРА КЕШЕЛІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ
«НЕ ПРИЙМАЙТЕ, НЕБЕСА, ПУСТІ ЛЮДСЬКІ СЛОВЕСА»)..... 14

НАПРЯМ 2. ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Лукашенко Д. В.

ЕСТЕТИКО-ТЕКСТОТВОРЧІ ФУНКЦІЇ АВТОРСЬКИХ
ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ХУДОЖНІХ ТВОРАХ ДЖ. Р. ТОЛКІЄНА..... 18

НАПРЯМ 3. РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

Домбровський Р. О., Бабяк Х. М.

СТРУКТУРА ТА СЕМАНТИКА РИТОРИЧНИХ
ТЕРМІНІВ У ТРАКТАТІ ЦИЦЕРОНА «ПРО ОРАТОРА» 21

Вознюк Б. В.

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ
«ПРИРОДА» В АНГЛІЙСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ КАЗКАХ..... 24

Гребенюк Е. В.

МЕТАФОРА У ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВАХ
ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРА АВСТРАЛІЇ КВЕНТІН БРАЙС..... 27

Kost H., Hudyma N. Tu.

LES MOYENS LINGUO-STYLISTIQUES
DE L'EXPRESSION DE LA COHESION TEXTUELLE..... 30

Кальмук О. Р.

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ОФОРМЛЕННЯ ПРИСЛІВ'ІВ
ТА ПРИКАЗОК НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ 34

Котик Н. Л.

РЕКЛАМНИЙ ДИСКУРС ЯК ОСОБЛИВИЙ ТИП ДИСКУРСУ 37

Літвінчук Ю. С.

СТИЛІСТИКО-СИНТАКСИЧНИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСИКИ ПРОМОВ
ЧИННОГО ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ДЕВІДА КЕМЕРОНА... 39

Папакина О. В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОЦІННИХ КОНЦЕПТІВ
ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ..... 42

Смоляр Н. П. МОРФОЛОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ СКЛАДНИХ ДІЄСЛІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	45
Сокол Ю. М. ТЕРМІНОСИСТЕМА НАПРЯМКІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В СИСТЕМІ ЛЕКСИКИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	49
Kost H., Titaeva V. S. MODE, MODALITE, MODALISATION EN TANT QUE MARQUEURS DE LA SUBJECTIVITE	52
Ямчинська Т. І. БІЛІНГВАЛЬНА ІНТЕРДИСКУРСИВНІСТЬ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ СУЧАСНОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ МУЛЬТИЕТНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	56
 НАПРЯМ 4. ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО	
Белицкая Е. Н. ИКОНичНОСТЬ И ТЕОРИЯ ДИНАМИЧЕСКОЙ СЕМАНТИКИ ОНИМА.....	59
Бондар О. Ю. ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ	62
Моштак О. В. ВИРАЖЕННЯ НЕГАТИВНОГО ОЦІННОГО ЗНАЧЕННЯ НА ЛЕКСИЧНОМУ РІВНІ	66
 НАПРЯМ 5. МОВА І ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ	
Бабенко В. О. ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ТА МОВЛЕННЄВІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЮВАННЯ СВІДОМІСТЮ НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕДВИБОРЧИХ РЕЧЕЙ БАРАКА ОБАМИ	70
Войченко Ю. В. ІНАВГУРАЦІЙНИЙ ДИСКУРС АМЕРИКАНСЬКИХ ПРЕЗИДЕНТІВ	74
Губарева Г. А., Трифонов Р. А. ПРО ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНУ ДИНАМІКУ ОДНОГО КЛІШЕ	77
Паньчак О. В. РАЗВИТИЕ НИКОВ В ПРОСТРАНСТВЕННО-ВРЕМЕННОМ КОНТИНУУМЕ.....	81
Сич І. М. ГЕНДЕР У СВІТЛІ МОВНИХ КОМУНІКАЦІЙ: ІСТОРИЧНИЙ ТА ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТИ.....	83
Турчанінова А. О. ТЕКСТОВА СИТУАЦІЯ ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ: ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ.....	88

ЛИТЕРАТУРА

1. Пирс Ч. Логические основания теории знаков / Ч.Пирс / Перевод с английского В.В. Кирюченко, М.В. Колопотина, послесловие Сухачева В.Ю. – СПб.: Лаборатория Метафизических Исследований философского факультета СПбГУ; Алтейя, 2000. – 352с.
2. Пирс Ч.С. Что такое знак? / Ч.Пирс // Вестник Томского Государственного Университета. – 2009. – №3(7). – С.88–95.
3. Пирс Ч.С. *Grammatica Speculativa* / Ч. Пирс // Начала прагматизма / Перевод с английского, предисловие В.В.Кирюченко, М.В.Колопотина. – СПб.: Лаборатория метафизических исследований философского факультета СПбГУ; Алтейя, 2000. – 352с.
4. Fischer Olga. Introduction: Iconicity and Nature / O.Fischer, M.Nänny // *European Journal of English Studies*. – 2001. – Vol.5 – No.1. – PP.3–16.
5. Namy Laura L. Recognition of iconicity doesn't come for free / L.L.Namy // *Developmental Science*. – No.11: 6. – 2008. – PP.841–846.
6. Nänny Max. Iconicity as a Creative Force in Language Use / M.Nänny, O.Fischer // *Form Miming Meaning: Iconicity in Language and Literature*. – John Benjamins Publishing, 1999. – 443 pp. – xv – xxxvi.
7. Saussure Ferdinand de. *Course in General Linguistics* (trans. Roy Harris) / F. de Saussure. – London: Duckworth, 1983. – xx, 326 pp.
8. Thibaud Pierre. Pierce on proper names and individuation / P.Thibaud // *Transactions of the Charles S. Pierce Society*. – No. 23. – 1987. – PP. 521 – 538.

Бондар О. Ю.

викладач кафедри англійської мови

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

Друга половина ХХ століття характеризується значним розширенням сфери інтересів мовознавства, чому передувала зміна підходів до мови як об'єкту вивчення. Мова стала трактуватися не як система «в собі і для себе», а як динамічний антропоорієнтований феномен – знаряддя мислення, засіб і діяльність спілкування, інструмент отримання знань про людину. Це сприяло росту уваги лінгвістів до діалогу та діалогічного дискурсу [9, с. 269].

Попри те, що теорія дискурсу є одним з тих напрямів лінгвістики, який найактивніше розвивається, залишається багато питань, що чекають висвітлення. Все ще спостерігається розбіжність поглядів на визначення поняття дискурсу взагалі та діалогічного дискурсу зокрема. Термін «дискурс» є ши-

роковживаним у сучасній лінгвістиці, проте його зміст визначається дослідниками по-різному.

Неоднозначність трактування терміну стає очевидною при його зіставленні у дослідженнях, які представляють різні наукові напрями і концепції. Як зазначив Т. ван Дейк, поняття дискурсу так само розмите, як поняття мови, суспільства, ідеології [3, с. 1].

Сам термін дискурс походить від французької *discours* – мовлення, у латинській мові *discursus* – блукати, розгалудження, розростання, коловорот.

Е. Бенвеніст одним з перших надав слову дискурс, яке у французькій лінгвістичній традиції означало «мовлення взагалі, текст», термінологічне значення, позначивши ним «мовлення, привласнене тим, хто говорить». Згодом поняття дискурсу було поширене на всі види прагматично зорієнтованого мовлення, яке відрізняється за своїми ціленастановами [1, с. 136].

М.Л. Макаров пропонує вживати терміни «текст» та «дискурс» як синоніми, залишаючи за останнім «підкреслену процесуальність» [5, с. 9].

Дослідники В. В. Петров та Ю. М. Караулов розглядають дискурс як складне комунікативне явище, яке включає крім тексту ще й екстралінгвальні фактори (знання про світ, погляди, настанови, цілі адресанта), що є необхідними для розуміння тексту [4, с. 8].

Під дискурсом лінгвісти О. В. Платонова та С. І. Віноградов розуміють «комунікативну подію, що полягає у взаємодії учасників комунікації через вербальні тексти та / або інші знакові комплекси у певній ситуації та певних соціокультурних умовах спілкування [6, с. 238].

Вичерпну дефініцію терміна пропонує Н. Д. Арутюнова, визначаючи дискурс як «зв'язний текст у сукупності з екстралінгвальними – прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами; текст, взятий в аспект події; мовлення, яке розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей та механізмах їх свідомості (когнітивних процесах). Дискурс – це мовлення, «занурене в життя». Дослідниця дотримується думки, що термін «дискурс», на відміну від терміна «текст», не можна застосовувати до стародавніх текстів, пояснюючи це тим, що їх зв'язки з живим життям безпосередньо не поновлюються» [1, с. 136-137].

І. Ф. Ухванова-Шмигова, білоруський філолог та спеціаліст з дискурс-досліджень, розуміє дискурс як: 1) вербальну комунікативну подію; 2) сукупність висловлювань, що організують той чи інший вид діяльності; 3) соціально обумовлену та культурно закріплену систему раціонально організованих правил слововживання та взаємодії окремих висловлювань; 4) текст (усний чи письмовий) в соціальному контексті, який дає уявлення про учасників та умови комунікації; 5) вид мовленнєвої комунікації, орієнтованої на обговорення дій, подій, фактів, висловлювань відносно значущих аспектів соціальної реальності [10, с. 45].

За А. В. Поповою, поняття «дискурс» може дорівнювати поняттю «текст» в широкому сенсі слова, коли ми розглядаємо текст в його змістовому, функціональному аспекті, тобто як текст, вписаний у ситуацію реального спілкування [7, с. 188]. Під дискурсом у вузькому сенсі дослідниця розуміє

текст з врахуванням соціального контексту, репрезентованого в тексті, причому таким може стати будь-який текст (усний та письмовий, сучасний та історичний, реальний та штучно сконструйований) у всій його багатозначності та поліфункціональності, з урахуванням реального та потенційного змістових планів комунікації. Іншими словами, до уваги береться безпосередня співвіднесеність мовної практики з екстралінгвістичними факторами [7, с. 188].

Семантичний зміст терміна призвів до необхідності використання при ньому атрибутивних уточнювачів. В останні десятиліття все більше уваги дослідників мови викликає діалогічне мовлення як первинна форма вербальної взаємодії. Уявлення про дискурс як про одиницю, розміщену вище рівня тексту, дозволяє виділити монологічний та діалогічний дискурси.

Варто розмежувати поняття «діалог» та «діалогічний дискурс». О. О. Селіванова визначає діалог як форму мовлення; ситуаційно зумовлене спілкування двох або кількох (полілог) осіб, комунікативні ролі яких інверсуються (мовець стає адресатом, а адресат перетворюється на мовця, адресатом якого є перший мовець), за умови визнання учасниками спілкування спільної мети й напрямку комунікації. Висловлення у діалозі названі репліками, або комунікативними (інтерактивними) кроками (ходами) [8, с. 134-135].

Основні відмінності між монологічним та діалогічним мовленням полягають у тому, яким чином комунікативний процес мотивований та структурований, кількість комунікантів значення не має. Так, якщо аргументування розвивається діалектичним способом, присутня така ознака як обмін мовленнєвими висловлюваннями, інтерактивний характер, послідовне зчеплення мовленнєвих актів супроводжується регулярною зміною комунікативних ходів, то ми можемо назвати таке мовлення діалогічним. Всі інші мовленнєві форми відносяться до монологічних [2, с. 134-135].

Видатний голландський вчений Т. ван Дейк пропонує розрізняти два визначення дискурсу, які, на нашу думку, корелюють з поняттям саме діалогічного дискурсу. Лінгвіст визначає дискурс у широкому значенні як комунікативну подію, яка відбувається між мовцем, слухачем (спостерігачем та ін.) в процесі комунікативної дії у певному часовому, просторовому та іншому контексті. Ця комунікативна дія може бути мовленнєвою, письмовою, мати вербальні та невербальні складові. Типові приклади – повсякденна розмова з другом, діалог між лікарем та пацієнтом, читання газети.

У вужчому значенні дискурс розуміється як текст чи розмова. Як правило, виділяють тільки вербальну складову комунікативної дії та говорять про неї далі як про «текст» чи «розмову». В цьому значенні термін дискурс означає завершений «продукт» комунікативної дії чи такий, що триває, його письмовий чи мовленнєвий результат, який інтерпретується реципієнтами. Таким чином, дискурс – це письмовий або мовленнєвий вербальний продукт комунікативної дії [3, с. 1].

Виходячи з того, що деякі дослідники ототожнюють дискурс з текстом, можна зробити висновок, що якщо текст є діалогічним (на формальному рівні), то й дискурс буде діалогічним.

Отже, діалогічний дискурс є мисленнєво-комунікативною мовленнєвою діяльністю комунікантів у широкому (ситуативно-комунікативному, соціокультурному, когнітивно-психологічному) контексті, зафіксованою діалогічним текстом. Відповідно діалогічний текст є результатом реалізації діалогічного дискурсу. Діалог на функціональному рівні постає як мовлення у широкому розумінні, яке є підґрунтям мови як суспільного явища, в той час як діалогічний дискурс утворюється мовленнєвою діяльністю людини, яка за своєю природою є когнітивно-комунікативною, та результатом цієї діяльності – діалогічним текстом.

Аналіз вищезазначених визначень дискурсу провідних науковців дозволяє стверджувати, що релевантними ознаками дискурсу більшість лінгвістів вважає його текстову сутність у поєднанні з позалінгвальними чинниками, важливими для його адекватного розуміння. Відповідно, діалогічний дискурс є продуктом спільної комунікативної діяльності двох або більше індивідуумів, що включає крім власне мовленнєвої репрезентації певний набір позалінгвальних ознак (комунікативну настанову учасників мовленнєвої взаємодії, присутність загальних фонових знань, загальної теми і т. ін.), що забезпечує адекватне розуміння того, що повідомляється, характеризується обміном комунікативних ролей і фіксується діалогічним текстом.

Перспективним в аналізі окреслених понять є розгляд основних характеристик діалогічного дискурсу та його класифікація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с.
2. Григорьева В. С. Дискурс как элемент коммуникативного процесса: прагматический и когнитивный аспекты: монография / В. С. Григорьева. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2007. – 288 с.
3. Дейк Т. А. ван. К определению дискурса [Электронный ресурс] / Т. А. ван Дейк. – Режим доступа: URL: [http:// http://psyberlink.flogiston.ru/internet/bits/vandijk2.htm](http://psyberlink.flogiston.ru/internet/bits/vandijk2.htm) Название с экрана.
4. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк. – Б.: БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. – 308 с.
5. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. – М.: ИТДІК «Гнозис», 2003. – 280 с.
6. Платонова О. В., Виноградов С. И. Прагматика и риторика дискурса в периодической печати. Сфера субъекта и выражение оценки // Культура русской речи. Уч. для вузов. Под ред. проф. Л. К. Граудиной и проф. Е. П. Ширяева / О. В. Платонова, С. И. Виноградов. – М.: Издательская группа НОРМА—ИНФРА М, 1999. – 560 с.
7. Попова А. В. Дискурс-картины мира и кортежного взаимодействия элитарных средств информации: дис. ... доктора фил. наук. / Попова Алена Викторовна. – Вильнюс, 2010. – 200 с.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова– Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.

9. Соссюр Ф де Труды по языкознанию / Фердинанд де Соссюр. – М: «Прогресс», 1977. – 695 с.

10. Ухванова-Шмигова И. Ф. Дискурсные методики в профессиональной деятельности гуманитария: учеб. метод. комплекс / И. Ф. Ухванова-Шмигова. – Минск: БГУ, 2013. – 202 с.

Моштак О. В.

викладач

*Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна*

ВИРАЖЕННЯ НЕГАТИВНОГО ОЦІННОГО ЗНАЧЕННЯ НА ЛЕКСИЧНОМУ РІВНІ

Оцінна семантика є одним із важливих об'єктів сучасних лінгвістичних досліджень. Про це свідчить численна література, в якій оцінка як суттєва складова прагматичного аспекту спілкування є самостійним об'єктом вивчення в плані семантики, прагматики, теорії комунікації, стилістики. Адже, як зазначає Н.Д. Арутюнова, оцінка – «найяскравіший представник прагматичного значення, якого слово набуває у мовленнєвій ситуації» [2, с. 5].

Не існує єдиної думки серед мовознавців стосовно того, чи входить прагматичне оцінне значення до семантичної структури слова [5] або ж набуває його у мовленнєвій ситуації і є складовою контексту [2].

Можна також виділити кілька поглядів, які стосуються місця оцінного компонента в традиційній моделі лексичного значення:

1) оцінна інформація, яку несе лексичне значення, відноситься до сфери конотації [3, с. 305];

2) інтерпретація оцінних значень як здатних входити складовими елементами в денотативний і конотативний аспекти [6, с. 14];

3) обґрунтування двоступінчатої моделі інтенсифікації оцінного значення, згідно з якою воно повністю представлене у предметно-понятійному змісті і факультативно – в конотації [9, с. 25].

Так, оцінне значення слід пов'язувати із суб'єктом висловлювання, оскільки суть оцінки полягає у вираженні особистих думок та почуттів мовця, які у кожної людини різні.

Оцінне ставлення суб'єкта мовлення до слова, а отже, і до позначуваного ним поняття є соціально обумовленим, і все ж таки більшою мірою емоційним за своєю природою. Його реалізація здійснюється за допомогою різнорівневих мовних одиниць. Одним із найчастотніших представників оцінки слід вважати лексичні одиниці.